

„Könyvtár, ami összeköt”

2011–2015

Megtisztelő számomra, hogy ismét itt állhatok a Kárpát-medencei könyvtárosok konferenciájának előadói pódiumán, és beszámolhatok programunk elmúlt öt évről.

Ahogy elkezdődött

A programmal kapcsolatos első lépésre akkor került sor, amikor készültünk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete alapításának 75. évfordulójára. Az egyesület akkori vezetése úgy döntött, hogy erre az ünnepi alkalomra meghívja a határon túli magyar könyvtáros szervezetek vezetőit is. Amikor az Országgyűlés elnöke értesült erről a szándékról, jelezte, hogy szívesen találkozna a szervezetek vezetőivel. A találkozó előkészítése az Országgyűlési Könyvtár feladata lett. Így került sor 2010. november 30-án a találkozóra, amely a *Határon túli magyar könyvtárosok kerekasztala* címet kapta. A beszélgetés alapvetően két részből állt. Az első részben Kövér László házelnök ismertette nemzetstratégiai koncepcióját, a második részben pedig kötetlen keretek között vendégeink beszéltek az őket foglalkoztató kérdésekről. A megbeszélés konklúziója az volt, hogy a házelnök bejelentette, 2011-től pályázatot hirdet határon túli fiatal magyar könyvtáros szakemberek számára.

A pályázat kiírására első alkalommal – néhány hónapos előkészítő munka után – 2011 áprilisában került sor. A felhívás szerint a programra felsőfokú végzettséggel és legalább öt év könyvtárban szerzett szakmai tapasztalattal rendelkező könyvtárosok pályázhattak, akiknek életkora nem haladta meg a 35 évet.

A pályázóknak rövid (5-8 nyomtatott oldal terjedelmű) pályamunkát kellett benyújtaniuk az alábbi kutatási témák egyikében:

- Könyvtárak a nemzetpolitikai feladatok szolgálatában (gyűjteményszervezés, szolgáltatáspolitikai, szolgáltatásmarketing).
- Egy meglévő nemzetpolitikai gyűjtemény bemutatása.
- Nemzeti, nemzetiségi, kisebbségi digitális adattár létrehozása, működtetése, az együttműködés lehetséges formái.

Az ösztöndíjasok feladatai voltak:

- Az Országgyűlés működésének, a különböző parlamenti szervezetek munkájának a megismerése.

- Az Országgyűlési Könyvtár gyűjteményének, feladatainak, szolgáltatásainak megismerése.
- A pályázati kiírásban szereplő egyik téma önálló feldolgozása.
- Közös munka a pályázati tematikának megfelelően.
- Írásos beszámoló készítése az egyhónapos munkáról.

A nyertes pályázók az alábbi juttatásokat kapták:

- A nyertes pályázók az ösztöndíj időszaka alatt díjazásban részesültek, ennek összege 250.000.- Ft. volt.
- Az ösztöndíjasok részére szállást és utazási költséget biztosítottunk.

A csongrádi segélykiáltás

A pályázati felhívást közzétettük számos fórumon, levelezőlistán (KATALIST, IFLA-HUN), különböző sajtótermékekben híradásokat adtunk, azonban a pályázatok csak nem érkeztek. Ekkor, 2011 májusában került sor arra, hogy itt Csongrádon, a Kárpát-medencei könyvtárosok konferenciáján ismertessem a programunkat. Ezt afféle segélykiáltásnak szántam, hiszen nagy fiaskó lett volna, ha nem jelentkeztek pályázók. Már az előadás után volt, aki rögtön jelezte, hogy ő bizony beadja a pályázatát. Végül megérkezett a többi pályázat is; és a mai napig élő tapasztalatunk, hogy a pályázatok mindig a határidő lejárta előtti utolsó pillanatban érkeznek be.

Állandó programelemek

Az évek során kialakultak az állandó programelemek. Az együttlétt első napja mindig egy közös kirándulás, városnézés, aminek az is a szerepe, hogy feloldja a kezdeti gátlásokat azok között, akik addig sohasem találkoztak, aztán egy hónapot együtt töltenek. Természetesen az első napok az ismerkedéssel telnek, minden pályázó a személyes bemutatkozás után rövid, általában vetített előadásban ismerteti pályamunkáját, jellemzi munkahelyét és az általa végzett szakmai tevékenységet. A program fontos eleme az Országgyűlés munkájának megismerése, amely részben előadások formájában történik, részben különböző testületek tevékenységével való közvetlen ismerkedéssel (Házbizottság ülésén történő részvétel, a plenáris ülés munkájának megtekintése a karzatról stb.). Általában ezzel párhuzamosan zajlik az Országgyűlési Könyvtár gyűjteményének, szolgáltatásainak, különböző munkafolyamatainak megismerése. Természetesen nem maradhat el az Országház épületének részletes bemutatása sem.

Ugyancsak az állandó programelemekhez tartozik a magyarországi könyvtári rendszer bemutatása, könyvtárlátogatások útján, amelyek során rengeteg elméleti és gyakorlati tapasztalattal gazdagodnak ösztöndíjasaink. Az elmúlt évek során mindig szerepelt a programban az Országos Széchényi Könyvtár, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Központi Könyvtára, a Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtára, valamint a Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár.

A programban minden évben elhangzott néhány tudományos előadás, amit Bárdi Nándor, az MTA TK Kisebbségkutató Intézetéből tartott, az alábbi címekkel:

- *Kisebbségi közösségek az interneten (kisebbségi adatbankok, szolgáltatások, a fejlesztés lehetőségei/nehézségei).*

- *A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája 1989 után, a kettős állampolgárság intézményének bevezetése és várható hatásai/az új lehetőségek.*

Az ösztöndíjasok programjának szerves részét alkotja a könyvtáros szakmai szervezetek vezetőivel történő találkozó, amely mindig alkalmat jelent a szakmát foglalkoztató kérdések, problémák megismerésére is.

Az elmúlt évek során sikerült kitűnő együttműködést kialakítani a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* lap szerkesztőségével, akik vállalták, hogy a program zárását követően összegző körinterjút tesznek közzé, a résztvevők vélekedését tudakolva. Fontosnak tartjuk ugyanis egyrészt, hogy ösztöndíjasainknak legyen módja az egyhónapos itt-tartózkodás után összefoglalni tapasztalataikat, javaslataikat, másrészt, hogy az érdeklődők, a jövőbeli pályázók hiteles forrásból tájékozódhassanak a programról.

Mi is tapasztalatokat gyűjtöttünk

Természetesen az elmúlt öt év során mi magunk is, akik szervezik a programot, rengeteg tapasztalatot gyűjtöttünk, és magunk is számos dilemmát foglalmaztunk meg:

- Ragaszkodjunk-e a felsőfokú képzettséghez?
- Fontos-e a kutatási tevékenységet eröltetni?
- Hogyan lehet a közös munkavégzést megszervezni?
- Hogyan lehet életben tartani a korábbi években kialakult szakmai kapcsolatokat?

A tapasztalatok elemzése során megfogalmaztuk a program elvi háttérét is, amely így hangzik:

„Az olvasásnak kiemelt szerepe van az anyanyelvi kultúra megőrzésében. A kisebbségi magyar közösségek tapasztalatai egyértelműen bizonyítják, hogy a magyarság vállalása és a magyar anyanyelv használata szoros összefüggést mutat. A kisebbségi magyar közösségek megtartása szempontjából rendkívül fontos tehát az anyanyelv ápolása, az olvasás, aminek egyik intézményes háttérét a könyvtárak és az ott dolgozó könyvtárosok adják.”

Ez az elvi alap, amely meghatározza azokat a lépéseket, amelyeket a program formálása, folyamatos fejlesztése során megteszünk.

Kiterjesztettük a közös munkavégzés lehetőségeit, amely alapvetően az alábbi intézményekben valósult meg:

- Országgyűlési Könyvtár,
- Nemzeti Közszeológiai Egyetem Központi Könyvtára,
- Corvinus Egyetem Könyvtára (a felsőoktatásban dolgozó könyvtárosok részére),
- Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (a közművelődési könyvtárakban dolgozók részére).

Színesítettük a programokat a hazai könyvtári rendszer számos könyvtárának és intézményének megtekintésével: KSH Könyvtár, Alkotmánybíróság Könyvtára, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Pannonhalmi Apátság Könyvtára, Sárospataki Református Kollégium Könyvtára, Országos Idegennyelvű Könyvtár, Magyar Nemzeti Levéltár, Lakitelki Népfőiskola stb.

A program működési feltételeinek biztosításához nagymértékben hozzájárul, hogy az Országgyűlés Hivatala és a Nemzeti Közszeológiai Egyetem között kötött együttműködési megállapodás tartalmaz egy olyan pontot is, amely szerint az egyetem biztosítja a szállást a nyertes pályázók számára.

Az elmúlt év során két jelentős új elemmel bővült a program. Egyrészt felkértünk nagy budapesti könyvtárakat, hogy delegáljanak a programba egy-egy könyvtáros kollégát. Nekik nem kellett pályázniuk és nem kaptak ösztöndíjat, azonban minden szakmai programon részt vehettek. A cél ezzel az volt, hogy bővítsük azt a személyes ismeretségen alapuló szakmai hálózatot, ami befonja a Kárpát-medencét, és amely egy-egy szakmai kérdés megoldásában segítségül szolgálhat a programban résztvevők számára. Ezzel a módszerrel, tavaly kilenc fővel bővült a programban részt vevők száma. Másrészt bekapcsolódtunk a magyarországi könyvtári élet egyik legjelentősebb eseményébe az *Országos könyvtári napok 2015* rendezvényeibe, mégpedig több helyszínen, Egerben, Kecskeméten és Budapesten. Sőt az ösztöndíjas és delegált kollégák részt vettek a program jubileumi záró eseményén, Kecskeméten is.

Hogyan lehet életben tartani a kialakult szakmai kapcsolatokat?

A program alapkérdésének tekintjük, hogy találjunk megfelelő módszereket arra, hogy az egyhónapos budapesti tartózkodás során kialakult ismeretségek, szakmai kapcsolatok ne enyészzenek el a hétköznapok sodrában. Ennek egyik legjobb módszere az ismételt személyes találkozó. Ezért az elmúlt évben mindenkit, aki a programban egyszer részt vett, meghívtunk egy esztergomi kirándulásra. Nagyon pozitív volt a fogadtatása a javaslatunknak, és bár személy szerint nem mindenki tudott eljönni, így is egy busz megtelt a régi ismerős érdeklődőkkel.

Ha egy mondatban kellene összefoglalást adni a *Könyvtár, ami összeköt* számszerű adatairól, akkor az így hangozhatna: az elmúlt öt évben 59 könyvtáros kolléga vett részt a programon, 7 ország 29 településéből, pontosabban 21 városból és 8 faluból.

Mindnyájukat szívünkbe zártuk!

Redl Károly
